

Dorota Ciechanowska

„Uniwersytet w perspektywie społeczeństwa wiedzy. Dydaktyka akademicka i jej efekty”, Kazimierz Denek, Poznań 2011 : [recenzja]

Edukacja Humanistyczna nr 2 (25), 207-208

2011

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

RECENZJE

EDUKACJA HUMANISTYCZNA nr 2 (25), 2011
Szczecin 2011

Kazimierz Denek, *Uniwersytet w perspektywie społeczeństwa wiedzy. Dydaktyka akademicka i jej efekty*,
Wydawnictwo Naukowe Wyższej Szkoły Pedagogiki i Administracji,
Poznań 2011, ss. 318

Niezwykle płodny naukowo Kazimierz Denek, autor ponad tysiąca tekstów naukowych, obdarował czytelników w 2011 roku zbiorem swoich przemyśleń na temat dydaktyki akademickiej. Zebrane w pokaźny tom prace Profesora stanowią spójny opis składowych struktury i funkcjonowania procesu kształcenia akademickiego. Opracowania powstawały na przestrzeni 30 lat – od 1983 roku. W tym czasie doszło do przemian ustrojowych, dynamicznych zmian w szkolnictwie wyższym na skutek przystąpienia Polski do procesu bolońskiego, miała miejsce reforma szkolnictwa wyższego, a postęp cywilizacyjny i rozwijające się społeczeństwo wiedzy znacząco zmieniły realia pracy akademickiej. Wypada to podkreślić, gdyż po pierwsze, teksty, które powstały 30 lat temu, odnoszą się do procesu kształcenia dalece odmiennego od dzisiejszego. Odniesienia teoretyczne, z natury rzeczy, nie mogą nawiązywać do badań najnowszych. Z drugiej strony, czas powstania tych tekstów nie przekreśla aktualności poglądów na dydaktykę akademicką – zawarte w nich myśli nadal pozostają bardzo wartościowe.

W dziedzinie dydaktyki akademickiej doczekaliśmy się niewielu opracowań naukowych. Książki Wincentego Okonia, Tadeusza Lewowickiego, Krzysztofa Kruszewskiego i Franciszka Bereźnickiego stanowią przykłady nielicznych zajmujących się zagadnieniem kształcenia akademickiego. Książka *Uniwersytet w perspektywie społeczeństwa wiedzy. Dydaktyka akademicka i jej efekty* jest odpowiedzią autora na pytanie, jak kształcić na uniwersytecie oraz jak na nim studiować. Autor przywołuje słowa Gilberta Higheta, który porównuje proces kształcenia do sztuki – do malowania obrazu i komponowania utworu muzycznego. Nauczanie jest czynnością, w którą wkłada się serce i uczucia. Tak o tym mówił i profesor Kazimierz Twardowski podczas uroczystości nadania mu tytułu doktora *honoris causa* przez senat Uniwersytetu Poznańskiego w Poznaniu w 1932 roku, w słynnej mowie *O dostojności uniwersytetu*. Mówił o działaniach wychowawczych uniwersytetu, które nie polegają na urabianiu duszy studenta, ale na budzeniu i pogłębianiu w młodych umysłach zrozumienia dla olbrzymiej doniosłości pracy profesora uczelni, którego praca wychowawcza, pedagogiczna i badawcza zlewają się w jedno działanie przepełnione poczuciem misji i umiłowania dla prawdy obiektywnej. W książce profesora Denka, także doktora *honoris causa*, profesora Uniwersytetu Poznańskiego, znajdujemy podobne przesłanie. Ukazuje on nauczyciela akademickiego jako mistrza, który odgrywa rolę przewodnika wiedzy dla studentów, naucza nowoczesnie i jednocześnie adekwatnie do oczekiwań studentów.

Książka składa się z szesnastu rozdziałów, wstępu i zakończenia. Systematycznie opisano w nich składowe procesy kształcenia akademickiego. Autor rozpoczyna od omówienia dydaktycznych zasad procesu kształcenia na uniwersytecie. Nie są one prostym przeniesieniem zasad dydaktyki ogólnej, odnoszą się do istoty pracy nauczyciela akademickiego ze studentami, która ma rozwijać tych ostatnich w sposób wielostronny, odnoszą się do naukowości procesu kształcenia i dążenia do

prawdy. Pośród rozdziałów poświęconych realizacji procesu kształcenia – *Wykład w szkole wyższej; Seminarium w szkole wyższej; Ćwiczenia w szkole wyższej* – znajdujemy te, w których skupiono się na zagadnieniach istoty kształcenia akademickiego: *Orientacja dydaktyki akademickiej na jej cele*. Autor zwraca uwagę na koncentrowanie dydaktyki akademickiej na osiągnięciach studentów: „Cele edukacyjne w uczelni formułuje się z punktu widzenia studentów. Określają one, co studenci potrafią robić, jeśli będą studiować, a nie ustalają, co ma czynić nauczyciel akademicki”. Jakże aktualne jest to stwierdzenie obecnie, gdy wszystkie uczelnie pracują nad opracowaniem programów kształcenia i sylabusów przedmiotów nauczania, definiując je językiem kompetencji studenta.

Kazimierz Denek upomina się o nasycenie edukacji wartościami: „Rola wartości w życiu studentów stawia przed edukacją w uniwersytecie konieczność objęcia ich edukacją aksjologiczną”. Czas studiów to czas krystalizowania się systemu wartości studentów, które w odpowiedzialnej wolności powinni umieć zinternalizować. Autor podkreśla także rolę procesu wychowania na uczelniach. Nauczyciele akademicy mają do spełnienia misję pomocy studentom urzeczywistniania siebie, zdobywania zawodu i etosu swojego życia.

Zamysłem autora było ukazanie podstawowego oglądu dydaktyki uniwersyteckiej wraz z ogólnymi wskazówkami i regułami postępowania pracownika naukowo-dydaktycznego. Książka stanowi cenny wkład w aktualną obecnie dyskusję nad istotą i efektami kształcenia akademickiego.

Dorota Ciechanowska

John Loflund, David A. Snow, Lewn Anderson, Lyn H. Loflund,
Analiza układów społecznych,
Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa 2009, ss. 362

Ostatnie lata sprzyjają publikacjom z zakresu nauk społecznych, w tym także analizującym różne zjawiska i procesy społeczne z uwzględnieniem ich warsztatu badawczego. Wiele miejsca w interpretacjach różnych kontekstów przestrzeni społecznej poświęca się sposobom prowadzenia badań ilościowych i jakościowych. W ten nurt podejścia badawczego wpisuje się *Analiza układów społecznych*.

Jak napisano we wstępie do polskiego wydania: *jest to praca ważna i w świecie ceniona. W dobrym bowiem podręczniku metod badań społecznych pominąć tej książki nie sposób, a już szczególnie wówczas, gdy mamy do czynienia z metodami badań terenowych.*

W tym kontekście należy podkreślić, że autorzy nawiązują do wielu badaczy z obszaru metodologii nauk społecznych, rozszerzając o te wątki problemowe, które ich zdaniem wnoszą wiele do analizy zjawisk i procesów społecznych na poziomie mikro- i makrostrukturalnym.

W pierwszej części pracy koncentrują uwagę na doświadczeniach własnych, traktując je jako punkt wyjścia do analizy otaczającej rzeczywistości społecznej. Podkreślają, że *żyją w nich, a jednocześnie starają się rozwiązać analityczne perspektywy ich rozumienia, wykraczające poza potoczne wyobrażenia o rzeczywistości*. Dlatego zaznaczają, że badania terenowe wymagają intelektualnego zainteresowania tematem oraz dostępu do respondentów, instytucji administracyjnych i gospodarczych, które nazywają „układami społecznymi” umożliwiającymi przeprowadzenie badań, uwzględniając różne techniki i narzędzia analizy złożonych problemów społecznych.

Przyzwolenie społeczne do analizy różnych zjawisk i procesów otaczającej nas rzeczywistości jest warunkiem niezbędnym do wielorakich ujęć i interpretacji. Wydaje mi się, że jest to niezwykle ważna dyrektywa w zakresie badań społecznych, wymaga bowiem nie tylko merytorycznego przygotowania do takich badań, ale jednocześnie eliminuje przypadkowość i brak doświadczenia w pracy